

Inez de Beaufort en Ien Ubaghs, ethicus en advocaat, over ouderschap

‘Gezin vooraf goed regelen scoort’

Inez de Beaufort, ethicus Ien Ubaghs, advocaat

Het traditionele gezin is toe aan een bredere interpretatie, ook in formele zin. Tijd om dit te bespreken met twee zeer betrokken Haagse deskundigen: prof. dr. Inez de Beaufort en mr. Ien Ubaghs. Bijvoorbeeld: leiden meerouderschap en meeroudergezag tot extra conflicten rond kinder- en alimentatieregelingen?

Door Vera de Jonckheere

In de media maar vooral in het dagelijks leven is de verandering waarneembaar. De ‘hoeksteen van de samenleving’ komt in steeds grotere verscheidenheid voor; termen als eenouder-, meerouder- en regenbooggezinnen, wensouders en draagmoeders klinken (bijna) vertrouwd. In december 2016 verscheen het eindrapport van de in 2014 door toenmalig VVD-staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie ingestelde Staatscommissie Herijking Ouderschap. De ruim 600 bladzijden maken duidelijk dat de commissie in tweeënhalf jaar grondig heeft gewerkt aan de opdracht: ‘de regering adviseren over de wenselijkheid van wijziging van bestaande regelgeving die betrekking heeft op het ontstaan van juridisch ouderschap en de invoering van een wettelijke regeling voor meerouderschap en meeroudergezag en draagmoederschap.’

Prof. dr. Inez de Beaufort, hoogleraar medische ethiek aan de Erasmus Universiteit, was een van de negen leden, onder voorzitterschap van mr. Aleid Wolfsen. ‘Staatscommissie Herijking Ouderschap’ klinkt afstandelijk en ambtelijk, ‘maar het onderzoek gaat over een zeer relevante maatschappelijke kwestie. Dit soort verschillende gezinnen komt simpelweg vóór en wie zijn wij om te zeggen dat iets niet mag?’

‘Koot en Bie willen een kindje’

De Beaufort werd gevraagd voor de Staatscommissie, omdat expliciete aandacht nodig was en is voor de ethische kant. “En dan niet van een ethicus die onoverkomelijke bezwaren heeft tegen andere gezinsvormen dan de traditionele. Men zocht een open discussie, zonder stellingname vooraf, om als commissie gezichtspunten te kunnen uitwisselen met vele betrokkenen en ervaringsdeskundigen.” Ze omschrijft zichzelf als liberaal in non-politieke zin. “Op familievlak steun ik veelal PvdA- en D66-standpunten. Tegelijkertijd vind ik dat een overheid zich, buiten haar faciliterende rol, niet te veel moet bemoeien met de fundamentele keuzes die mensen maken over hun eigen leven en gezinsinvulling.”

Daarnaast mag het onderwerp zich al langer in haar aandacht verheugen: zie de aflevering van VPRO’s ‘Zomer-

‘Mensen zouden zich meer bewust mogen zijn van waar ze ja tegen zeggen’

gasten’ waarin zij in 1994 een veelzeggend fragment toonde: ‘Koot en Bie willen een kindje’.

Mr. Ien Ubaghs, familierechtadvocaat en scheidingsmediator, heeft in haar praktijk dagelijks haar handen vol aan het traditionele juridische twee-oudergezin. “Bij scheiding vanuit huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenwonende situatie is het vaak al lastig goed invulling te geven aan het ouderschap in een ouderschapsplan. Het behoeft geen betoog dat ik alles op alles zet om als advocaat en advocaat mediator te de-escaleren. Bij méér juridische ouders wordt dit naar ik verwacht niet eenvoudiger.” Zij heeft met grote interesse en waardering kennisgenomen van het rapport. “Getuige de 68 concrete aanbevelingen is het werk nog niet gedaan, maar het verheugt me dat de commissie adviseert dat een plan moet zijn opgesteld voordat sprake kan zijn van meerouderschap en meeroudergezag. Ik ben er groot voorstander van aspecten rond beëindiging van relaties vooraf te bespreken, wanneer je met elkaar op goede voet verkeert. Door mijn bril van familierechtadvocaat heb ik een minder optimistische blik dan de commissie, ik vrees dat het meerouderschap en het meeroudergezag het aantal conflicten rond kinder- en alimentatieregelingen zullen doen toenemen.” Positief noemt zij de gedrevenheid om schade voor kinderen te voorkomen. “Er wordt al veel geïnvesteerd in onderzoek om vechtscheidingen te voorkomen. In het recent uitgebrachte rapport van André Rouvoet ‘Scheiden zonder Schade’ staan actielijnen en oplossingsrichtingen om schade bij kinderen als gevolg van een scheiding te voorkomen.”

Goed ouderschap

De Beaufort merkt op dat het venijn van relaties sowieso vaak in de staart zit: “Altijd onvoorspelbaar. Altijd naar en verdrietig. Dat zal niet veranderen.” Juist door gedegen denkwerk en afspraken te eisen, nog vóór de conceptie, over alle aspecten die aan het meerouderschap kleven, is zij optimistisch over het verloop ervan. Ubaghs ziet vanuit haar nieuwe kantoor aan de Franklinstraat – ‘in het heerlijk dynamische Regentessekwartier’ – allerlei gezinssamenstellingen voorbijtrekken. Ze vindt het onderzoek interessant en

Twee Haagse deskundigen: Ien Ubaghs (links) en Inez de Beaufort (rechts)

INEZ DE BEAUFORT

Geboren: Deventer, 1954

Opleiding: Studie theologie Universiteit Utrecht, 1979; cum laude promotie Rijksuniversiteit Groningen 1985

Carrière: (onder meer) Erelid Gezondheidsraad; hoogleraar Erasmus MC sinds 1991; gasthoogleraar University of Manchester 2010-2012

Privé: Gescheiden, twee dochters, een zoon

IENT UBAGHS

Geboren: Nieuwstadt, 1962

Opleiding: Studie rechten Universiteit van Amsterdam, 1989, specialisatieopleiding vFAS advocaat mediator, MfN geaccrediteerd mediator

Carrière: Gerechtssecretaris familienkamer rechtbank Den Haag, oprichter netwerk ondernemers en ondernemende mensen, de ZiB; sinds 2004 eigen familierechtadvocatenkantoor

Privé: Getrouwd, een dochter, een zoon

Zeven kernen van ouderschap

- Een onvoorwaardelijk persoonlijk commitment
- Continuïteit in de opvoedingsrelatie
- Verzorging en zorg voor lichamelijk welzijn
- Opvoeding tot zelfstandigheid en sociale en maatschappelijke participatie
- Het organiseren en monitoren van de opvoeding in het gezin, de school en het publieke domein (de drie opvoedmilieus)
- De vorming van de afstammingsidentiteit
- De zorg voor contact- en omgangsmogelijkheden met voor het kind belangrijke personen, onder wie de andere ouder

zinvol en informeert naar de werkwijze en uitgangspunten.

De Beaufort: “Leidraad vormden het belang en de rechten van het kind – voorkom te allen tijde dat kinderen

chap

‘heelt kinderen ellende’

(nks) en Inez de Beaufort . | Foto: DHC/Winish Chedi

de dupe worden – daaromheen is een constructie gezocht. Ook de noodzaak van grondig onderzoek stond ons van meet af aan voor ogen. We hebben heel veel geluisterd, niet alleen vergaderd met elkaar.” Vele hoorzittingen met jongeren, kinderen die geadopteerd zijn, paren die gevierden een gezin met kind(eren) vormen, draagmoeders en paren op zoek naar draagmoeders. “Zowel successen als mislukkingen zijn in een nadrukkelijke link met de praktijk aan de orde gekomen. Veelvuldig overleg vond plaats met psychologen, medici, juristen en sociologen. Centrale vraag was: wat zijn de fundamenten waarop standpunten te bepalen zijn?” De zeven kernen van goed ouderschap (zie kader) – ‘heel mooi geformuleerd door onze pedagoog’ – moeten in iedere regeling van afstamming en gezag gewaarborgd zijn. “Het belang van het kind gaat altijd voor.”

Positie kind

Beiden beseffen dat het meerouderschap behoorlijk vernieuwend is en voor sommigen schokkend. De Beau-

fort: “Nederland loopt met dit onderzoek vooruit: formeel erkend meerouderschap durft men nog vrijwel nergens aan. Hetzelfde gold overigens voor onze euthanasiewetgeving, die intussen ook elders navolging vindt.”

Ubahgs prijst de Nederlandse voortrekkersrol maar voorziet een lange weg naar vertaling in nieuwe wetgeving. “Bovendien is de vraag of het buitenland meerouderschap zal erkennen.”

De Beaufort memoreert een rechtszaak bij het Europese Hof. Franse ouders dachten met behulp van een draagmoeder een kind geadopteerd te hebben. Het kind bleek stateloos en viel in juridische zin tussen wal en schip. “Het is jammer dat er weinig aandacht is voor kwesties naast het meerouderschap, terwijl ook gedegen voorstellen zijn gedaan op het gebied van adoptie en draagmoederschap.”

Zo wil de commissie adoptie door grootouders mogelijk maken, wat nu nog niet kan. Een andere aanbeveling is versterking van de rechtspositie van het kind, zodat het meer zeggenschap krijgt. Als in een situatie van geschei-

den ouders – met beiden een nieuwe partner (stiefouders) – een van de genetische ouders overlijdt, ligt nu vast dat het kind teruggaat naar de andere ouder, zelfs als hij of zij liever bij de stiefouder blijft.

Ubahgs: “Een minderjarig kind heeft nu een informele rechtsingang en wordt pas vanaf het twaalfde jaar daadwerkelijk betrokken bij dergelijke situaties. Zeer positief dat het rapport de weg naar een formele rechtsingang aanstipt en bepleit het kind al vanaf het achtste jaar te betrekken. De focus op de positie van het kind in scheidingsituaties is van cruciaal belang.”

Eveneens goed doordacht vindt ze dat de Staatscommissie haar voorstellen (deels) heeft uitgewerkt in een wetgevingsbijlage en het kabinet op diverse aspecten nader onderzoek of uitwerking op het bord heeft geschoven. “De minister van Rechtsbescherming Dekker heeft met zijn brief van 22 maart geantwoord een jaar nodig te hebben voor deze onderzoeken, waarna het kabinet met voorstellen kan komen. Organisaties als COC en Stichting

‘Formeel erkend meerouderschap durft men nog vrijwel nergens aan’

meer dan Gewenst (voor wensvaders en -moeders) zitten erbovenop.”

De Beaufort knikt. “De ontroering van een homoseksueel paar dat met een van hun kinderen aanwezig was bij de uitreiking van het rapport staat nog op mijn netvlies. Jaren hebben ze gevochten voor erkenning. Het wetsvoorstel zal niet een-twee-drie geregeld zijn – er zal ongetwijfeld aan gesleuteld worden – maar we ondervangen ermee dat tegenstanders zich achter juridische barrières verschansen.”

Rocket science

Ubahgs benadrukt de gevolgen van meerouderschap op het gebied van erfrecht, internationaal recht, nationaliteit en onderhoudsverplichting. Ze weerlegt het argument van haar tafelenote dat voor kinderalimentatie ‘standaardbedragen’ bestaan. “Het is echt ingewikkeld. Ook met een goed alimentatieprogramma is het rocket science berekeningen te maken voor meer dan twee onderhoudsplichtigen die ook nog eens onderhoudsplichtig zijn voor kinderen in meer gezinnen.” Begrippen als behoefte, draagkracht, zorgkorting en kindgebonden budget stijgen boven de cappuccino’s op totdat volgende afspraken nopen tot afronding.

De Beaufort: “Ik hoop dat mensen hun eventuele aanvankelijke aarzeling overboord zetten en bereid zijn erover te denken en er met hun kinderen over te praten. Het is een maatschappelijke ontwikkeling die vooral leuke, niet alleen maar ‘enge’ kanten heeft.”

Ubahgs sluit zich hierbij aan met een wens. “Mensen zouden zich bij de start van relaties en een gezin meer bewust mogen zijn van waar ze ‘ja’ tegen zeggen en reflecteren op situaties waarin het niet meer goed gaat. Veertig procent van de huwelijken strandt. Van tevoren goed regelen scheelt geld, tijd en problemen, maar bespaart bovenal betrokken kinderen ellende.”

De deskundigen kijken elkaar bij de deur aan: “Reken maar dat Harry en Meghan uitvoerige ‘pre-nuptials’ hebben opgesteld!”

Er staan ineens twee moeders die dolgraag ‘met een hoedje op, de moeder van de bruid’ willen zijn.